

VZORCI POVEZOVANJA

*Nuška Podobnik**

Mati rodi otroka in je večinoma tudi njegova primarna hraniteljica in negovalka. Zato ima mati tudi najmočnejši vpliv na otroka, in sicer v njegovem najzgodnejšem razvojnem obdobju. Kar za zmeraj zaznamuje otrokovo zrelo obdobje, v katerem kot moški ali ženska vzpostavlja intimne medsebojne odnose (Gostečnik, 2001). S tem je ženska otrokov prvi ljubezenski objekt, z njo otrok ustvari prvo obliko navezave in prvo simbiotično združenje, ki ga kasneje skuša ponovno ustvariti oz. poustvariti v svojem odraslem intimnem odnosu. Da se otrok lahko razvije v zrelo osebnost, mora zadovoljiti dve osnovni nalogi, in sicer se mora razviti čut za sebe ločenega in neodvisnega od drugih, obenem pa mora razviti tudi zmožnost vzpostavitve odnosa z drugim. Uspešen razvoj teh dveh nalog je povezan z razvojem spolne identitete, ki je pri deklicah drugačen kot pri dečkih.

Fantje morajo preoblikovati svojo emocionalno navezavo na mater ter usmeriti svojo identifikacijo k očetu. Njihova infantilna identifikacija z materjo mora biti zato prekinjena. Tako se vzpostavijo obrambni mehanizmi, ki delujejo proti potrebam in emocionalnim doživetjem. Ko se odrasli moški zaljubi, ponovno najde ali vzpostavi emocionalno navezavo z žensko. Njegov konflikt med hrepenenjem po simbiozi z materjo in anksioznost v zvezi z izgubo samega sebe v tej simbiozi, se tako ponovno odigra v njegovi odrasli dobi. Fantje imajo zato lažjo nalogo pri vzpostavljanju razmejitev, da se čutijo ločene, avtonomne in neodvisne, in večje težave pri razvoju čustvene navezanosti in moške spolne identitete ob ženski. Ali drugače, moški lažje udeležijo razvojno nalogo, ki od njih zahteva, da se zavedo, kdo so, imajo pa zato večje težave pri vzpostavitvi zrelih odnosov, zlasti z ženskami.

Deklicam se ni potrebno ločiti od matere z namenom, da bi razvile svojo žensko spolno identiteto. Zato je za deklice lažje razviti spolno identiteto in intimni odnos, precej težje pa neodvisen jaz. Ženski jaz se torej odraža v odnosnosti in uresničuje svojo zadovoljenost v intimnosti odnosov (Miller, po Gostečnik, 2001).

Pri dečkih gre za potlačitev emocionalne navezanosti na mater, medtem ko telesna navezanost iz otroštva oz. erotična in seksualna dimenzija navezave na mater ostane neokrnjena ter se pozneje prenese na druge ženske. Dekleta pa morajo zanikati svojo erotično navezanost na mater in jo preobrniti na očeta ter jo pozneje v življenju preusmeriti na druge moške. Svojo seksualno privlačnost do matere potlačijo, ne potlačijo pa emocionalne navezanosti, ki ostane tudi kasneje dominantna v njihovih ljubezenskih doživljajih. Pri moških pa ostane spolna povezava dominantna v njihovih romantičnih odnosih. Tako je za moškega fizična povezanost središče intimnosti, za ženske pa je središče intimnega sveta govorica. Ženske tako postavljajo v ospredje intimnost, zavezanost in varnost, moški pa fizično privlačnost.

Shaver in Hazanova (Rijavec, Miljković, 2002) ter Bowlby (Gostečnik, 2001; Tosone, 1999) ugotavljajo, da je za uspešen odnos najpomembnejši vzorec povezovanja (tip navezanosti), ki smo se ga naučili v zgodnjem otroštvu, oz. da ti mentalni modeli determinirajo naravo posameznikovih čustev in vzorcev odnosov v življenju (Tosone, 1999). Majhen otrok ustvari močne čustvene vezi z ljudmi, ki skrbijo zanj. Takšne vezi mu zagotavljajo občutje varnosti, kar je zelo pomembno za njegov razvoj. Če so navezanosti problematične, je prizadet posameznikov celoten pogled na svet (Sorter, 1999). Za večino otrok je mati najpomembnejša oseba, na katero se navežejo. Otroka, ki ve, da bo mati ob njem vedno, kadar jo bo potreboval, je manj strah kot otroka, ki o tem ni prepričan. Bowlby (Gostečnik, 2001) je v zvezi s tem razvil teorijo o »notranjih delovnih objektih«, da bi opisal, kako se v otroku razvije občutje za sebe in druge.

*mag. Nuška Podobnik, univ.dipl.psih., Psihiatrična bolnišnica Idrija, Pot Sv. Antona 49, 5280 Idrija.

Cugmasova (2001) piše, da je s pomočjo pregledane literature ugotovila, da imajo matere pomembnejšo vlogo pri razvoju otrokove navezanosti kot očetje in da se vloga staršev pri razvoju otrokove navezanosti spreminja glede na otrokovo starost. Hlavati avtorica (2003) pravi, da imajo zgodnje izkušnje sicer pomemben vpliv na razvoj navezanosti. V kolikšni stopnji pa te ostanejo stabilne v času odraščanja, pa je odvisno od številnih neposrednih in posrednih vplivov pomembnih življenjskih dogodkov, povezanih z navezanostjo, karakteristikami oseb in drugih ekoloških vplivov (npr. socialna opora).

Osnovne predpostavke teorije navezanosti so:

- Intimne odnose odraslih vodijo interni delovni modeli, ki so izoblikovani na temelju zgodnjih odnosnostnih doživetij.
- Ti modeli ustvarjajo in oblikujejo posameznikova prepričanja o tem, ali je vreden ljubezni in ali lahko drugim zaupa, da bodo prav zanj v sebi razvili ljubezen in podporo.
- Ti modeli tudi bistveno vplivajo na vrste interakcij, ki jih posameznik vzpostavlja z drugimi in na posameznikove interpretacije teh medosebnih interakcij.

In glede na otrokove izkušnje ima povezovanje na čustveni ravni lahko tri oblike:

- varnost,
- izogibanje,
- anksioznost/ ambivalentnost.

Z raziskavami potrjujejo, da te najzgodnejše izkušnje s starši lahko vplivajo na to, kako bomo v odraslosti oblikovali svoja ljubezenska razmerja. Brehm (1992) navaja, da je anksiozen/ambivalenten tip navezanosti podoben strastni ljubezni, medtem ko je varni stil podoben partnerski ljubezni.

V študiji sta Shaver in Hazanova (Gostečnik, 2001) pokazala tri sloge romantične navezanosti, in sicer varno navezanost, anksiozno – ambivalentno navezanost ter izogibanje navezanosti.

Varna navezanost

Če je kateri od staršev v bližini, če je pozoren na otrokove potrebe in jih zadovoljuje, se otrok počuti ljubljen in varen. Tak otrok išče bližino staršev in stik z njimi. Kadar pa se starši oddaljujejo, se poslavlja od njih z mahanjem ali s smehom. Ko ti otroci odrastejo, verjamejo, da bo tudi njihov partner zadovoljil njihove potrebe in ostal ob njih, ko ga bodo potrebovali. Taki ljudje se zlahka približajo drugim in se ne vznemirjajo preveč zaradi možnosti, da bi jih partner zapustil. Svoj najpomembnejši ljubezenski odnos opisujejo kot srečen, zaupljiv in prijateljski. Nagnjeni so k temu, da si s partnerjem izmenjujeta misli in občutja (Rijavec, Miljković, 2002). Navadno so bolj samozavestni, manj nevrotični, bolj ekstravertirani, bolj pripravljeni na sožitje ter veliko bolj odprti za nova doživetja od ostalih tipov navezanosti (Gostečnik, 2001).

Izogibanje navezanosti

Če staršev ni v bližini, če niso pozorni do otroka in ne zadovoljujejo njegovih potreb, bo otrok znova poskušal vzpostaviti stik ali pa se bo staršem začel izogibati. Ko tak otrok odraste, od drugih pričakuje, da ga bodo zavrgli, zato se ljudem izogiba ali pa takoj zavzame obrambni odnos. Niso navdušeni nad tem, da bi si bili blizu z drugimi in ne zmorejo povsem zaupati svojemu partnerju. Ko opisujejo svoj najpomembnejši ljubezenski odnos, opisujejo številne vzpone in padce, ljubosumnost in strah pred bližino. Pogosto zanikajo svojo potrebo po trajnejši zvezi. Kadar pa se s kom razidejo, se jim to ne zdi tako pomembno in se bolj usmerijo v delo. Partnerju razkrijejo manj stvari.

Anksiozno – ambivalentna navezanost

Nekateri starši niso dosledni v svoji skrbni za otroka. Včasih so zelo skrbni in pripravljeni zadovoljiti vsako otrokovo potrebo in željo, včasih pa ga zanemarjajo in se ne zmenijo zanj. Ko tak človek odraste, ni prepričan, ali bo njegov partner zadovoljil njegove potrebe in da bo ob njem, ko ga bo potreboval. Zato ga je velikokrat strah, na razhajanje pa se odzove zelo intenzivno. Taki ljudje so nenehno zaposleni z iskanjem prave ljubezni, ki je nikakor ne morejo najti. Iščejo bližino, a se hkrati bojijo, da jim partner ne bo vračal ljubezni in da ne bo ostal z njimi. Kadar opisujejo svoje najpomembnejše ljubezensko razmerje, se spominjajo obsedenosti, želje po povezanosti in enosti s partnerjem, številnih vzponov in padcev ter izrazite spolne privlačnosti in ljubosumja. Bolj kot drugi so nagnjeni k temu, da se zaljubijo na prvi pogled, zato se vedno znova zaljubljaajo in od ljubljajo. Pogosto imajo občutek, da jih partner in sodelavci premalo cenijo.

Način čustvenega povezovanja, ki smo ga razvili v otroštvu torej lahko vpliva na naše ljubezensko življenje v odraslosti. Navezovalni kontrolni sistem vzdržuje človekov odnos do njegove navezovalne figure v določenih mejah distance in dostopnosti (Rus Makovec, 1997). Otrok si ustvari notranji model ali shemo, s katero skuša razložiti svoje vedenje in vedenje drugih. Čeprav se ta model lahko spremeni, vendarle močno vpliva na naše zaznavanje ljudi okrog sebe. In človek, ki od drugih pričakuje, da ga bodo zavrnili, se lahko vede tako, da ga prav zaradi njegovega vedenja partner resnično zapusti. V ljubezensko razmerje tako vsakdo prinaša svojo osebno zgodovino ljubezni in povezanosti z ljudmi (Rijavec, Miljković, 2002). Navezovalni sistem je biološko osnovana tendenca iskanja bližine z izbrano figuro (Rus Makovec, 1997). Tudi raziskave drugih psihologov (Musek, 1995) kažejo, da obstajajo povezave med slogi navezovanja in izbiro partnerja ter naravo in kakovostjo ljubezenskega odnosa. Oblikujejo pa tudi posameznikov odnos do spolnosti (Gostečnik, 2001). Posamezniki, ki jih prevevajo občutja varne navezanosti, jemljejo spolnost resno, kot del trajajočega intimnega odnosa. Zanje je nenavadno, da bi samo v spolnosti iskali uresničitev želje po bližini ali da bi zunaj primarnega odnosa iskali razrešitev svojih partnerskih zapletov in konfliktov. Anksiozno – ambivalentni tip navezanosti si želi predvsem nežnih stikov, prepletenih s telesno bližino, vendar jim spolnost pri tem ne pomeni prvenstvene zadovoljitve. Posamezniki z izogibajočim slogom pa se pogosto zadovoljujejo s kratkotrajnimi odnosi, obarvanimi s spolnimi doživetji, ki se udejanjajo v zunajzakonskih razmerjih in se nagibajo k razmišljanju, da je spolnost brez ljubezni tisto pravo doživetje, ki si ga želijo, saj je varno in brez prevelikih tveganj.

Bartholomew (Gostečnik, 2001) je razdelil posameznike, ki se izogibajo navezavam, v dve kategoriji in tako dodal trem odraslim romantičnim navezavam še eno. Posameznike je razvrstil v skupine:

- Varna navezanost.
- Strah in izogibanje navezanosti; občutek nelagodja ob emocionalnem zblizanju, obstaja želja po čustveni navezavi, pa tudi strah pred odvisnostjo od drugih.
- Preokupacija z navezanostjo; želijo si biti v globokih intimnih odnosih, vendar vedno znova ugotavljajo, da si drugi z njimi ne želijo biti v tako intimnih navezavah, kot so oni.
- Zavračanje in izogibanje navezanosti; pomembno je občutek neodvisnosti in samozadostnosti, občuti jo močno nelagodje, če se znajdejo v intimnem emocionalnem odnosu.

Shaver s sodelavci (Tosone, 1999) navaja naslednje paralele med navezanostjo mati – otrok in navezanostjo v odraslih romantičnih odnosih:

1. Mati in otrok si dolga obdobja zreta v oči in se dotikata, podobno si zaljubljenici zrejo v oči in so preokupirani z obrazom drug drugega.
2. Mati in otrok razvijeta svoj jezik, večino neverbalnega. Tudi zaljubljenici razvijejo svoj verbalni in neverbalni jezik in imena drug za drugega.
3. Otroci delijo igrače in odkritja z materami, prav tako si ljubimci dajejo darila in delijo izkušnje.
4. Vznemirjen otrok išče fizični kontakt z materjo; ljubimec išče objem in udobje pri partnerju v času stresa.

5. Ko se otrok ne počuti varnega, išče znake materinega odobravanja oz. neodobravanja, prav tako kot je partner, ki se ne počuti varnega v odnosu, občutljiv na znake, da je ljubljen.

6. Obstaja hierarhija navezanosti za obe omenjeni diadi. Medtem ko je otrok lahko navezan na več oseb hkrati, obstaja navadno en ključni odnos. Tudi odrasli lahko ljubijo več oseb hkrati, vendar se intenzivna ljubezen v določenem času pojavlja zgolj z enim partnerjem.

Stili romantične ljubezni pa so po Hazanovi in Shaverju (Tosone, 1999) podobni tudi določenim diagnostičnim kategorijam, ki nakazujejo različne stopnje psihološkega razvoja. Tako je opis izogibalnega ljubimca konsistenten z opisom bolnikov, ki spadajo v skupino mejne in narcisistične motnje osebnosti, katerih pristop k ljubezni lahko kategoriziramo kot tranzitorni. Anksiozno/ambivalentni ljubimec pogosto predstavlja določene mazohistične lastnosti v pristopu k ljubezni, kot npr. nenehno zaljubljanje v nedostopne partnerje. Njihovi odnosi so zelo odvisnostni. Varni ljubimci so dosegli genitalno stopnjo razvoja, kar pa nakazuje zrelo ljubezen do objekta.

Brennan, Clark in Shaver (Rijavec, Miljković, 2002) so s svojimi raziskavami pokazali, da lahko na podlagi dveh razsežnosti (izogibanja in anksioznosti) ljudi razdelimo v štiri večje kategorije, ki vplivajo na način povezovanja v ljubezenskih odnosih.

- **Občutek varnosti:** oseba se čustveno zlahka zbliža s partnerjem. Ne moti je, da je nekoliko odvisna od njega, pa tudi ne, da je partner odvisen od nje. Ne skrbi je preveč, ali bo ostala sama in ali jo bo partner sprejel.

- **Prevelika skrb:** oseba se želi čustveno povsem zbližati s partnerjem, vendar navadno čuti, da se ji partner ni pripravljen tako zelo približati. Kadar nima nikogar, s katerim bi si bila zelo blizu, se počuti slabo. Včasih je zaskrbljena, da partnerja ne skrbi zanjo in da jo ceni manj kot ona njega.

Zavračanje, neodvisnost: taka oseba se počuti povsem dobro tudi, če nima nikogar, s komer bi si bila blizu. Zanj je najpomembnejše, da je neodvisna in zadostuje sama sebi. Ne mara biti odvisna od drugih, prav tako pa ji ni všeč, da so drugi odvisni od nje.

Zavračanje, strah: oseba se ne počuti dobro, če si je s partnerjem zelo blizu. Želi si sicer čustveno tesen odnos, vendar zelo težko zaupa drugemu človeku. Skrbi jo, da bo pozneje prizadeta, če si bo dovolila preveliko zbližanje s partnerjem.

V ZDA so v raziskavi pokazali (Rijavec, Miljković, 2002), da se 53% odraslih z drugimi povezuje z občutkom varnosti, 26% ima izmikajoč način povezovanja z drugimi, 20% pa anksioznega / ambivalentnega. Gostečnik (2001) navaja raziskavo Mickelsona, ki opisuje podobne vrednosti.

RAZISKAVA

1. OPREDELITEV PROBLEMA

Osnovni problem bi lahko opredelili kot vprašanje, kakšen je odnos do različnih vidikov oz. značilnosti romantične ljubezni pri različnih ciljnih skupinah pacientov s sindromom odvisnosti od alkohola, kakšne so podobnosti oz. razlike v omenjenem odnosu med skupinami, kako se ta odnos razlikuje glede na različne značilnosti demografskega oz. sociokulturnega statusa ter kako se ta odnos povezuje z drugimi spremenljivkami (oblike navezanosti, opis lastnega spolnega življenja, samospoštovanje, zaznava socialno-seksualne orientacije in ocene situacij ter vedenj povezanih s privlačenjem za dolgo in kratkotrajna razmerja).

2. CILJ

V magistrski nalogi sem želela pridobiti uvodne informacije o omenjeni problematiki v slovenskem kulturnem prostoru in se pripraviti na eventualno nadalnje raziskovanje na tem področju.

3. METODA

3.1. UDELEŽENKE IN UDELEŽENCI V RAZISKAVI

1. Osebe s sindromom odvisnosti od alkohola, zdravljene na Poljanskem nasipu v Ljubljani (leta 2002 in 2003), 13 žensk in 28 moških, povprečna starost je 45.3 let (SD = 9.7), povprečna leta formalne izobrazbe znašajo 11.4 let (SD = 2.9).

2. Osebe s sindromom odvisnosti od alkohola, zdravljene na Oddelku za zdravljenje odvisnosti v Psihiatrični bolnišnici Idrija (leta 2002 in 2003), 12 žensk in 41 moških, povprečna starost je 43.7 let (SD = 9.3), povprečna leta formalne izobrazbe znašajo 10.7 let (SD = 2.9).

4.2. UPORABLJENI INSTRUMENT(I)

Pri vzorcih predhodno omenjenih skupin sem v letih 2002/2003 aplicirala vprašalnik, ki je zajemal spodaj opisane točke.

Vprašalnik obsega:

1. Značilnosti demografskega, socioekonomskega in sociokulturnega statusa ter značilnosti življenjske situacije.
2. Vprašalnik v zvezi z odnosi.
3. Opis lastnega spolnega življenja.
4. Rosenbergova lestvica samospoštovanja.
5. Vprašalnik socialno-seksualne orientacije

Anonimni vprašalnik o romantični privlačnosti; oblike A, B in C.

Vprašalnik socialno-seksualne orientacije sem našla tudi v priročniku Handbook of sexuality-related measures (1998), kjer je kot avtor naveden Jeffrey A. Simpson.

Tabela 1: *Korelacije med obravnavanimi variablami pri skupini s sindromom odvisnosti od alkohola (Idrija in Ljubljana)*

		bližina v odnosih je prijetna	počutje brez čustvene bližine	moji bližini nenaklonjeni	počutje ob čustveni bližini
V9	Soc-ekon. Status	-.12 (91)	.16 (91)	-.00 (90)	.16 (89)
V10	Sedanji soc-ekon. status	-.24* (91)	.11 (91)	-.16 (90)	.00 (88)
V12	Leta formalne izobrazbe	.36** (84)	-.01 (84)	.18 (83)	.08 (85)
V14	Stopnja religioznosti	-.01 (89)	-.08 (89)	.08 (88)	-.06 (87)
V16	Politična opredelitev	.26* (90)	-.08 (90)	.37** (89)	-.02 (87)
V17	Čustvena bližina v odnosih je prijetna	/ (91)	/ (91)	/ (90)	/ (89)
V18	Ugodno počutje brez čustvene bližine	.27* (91)	.15 (90)	.29** (86)	-.05 (83)
V19	Drugi so moji bližini nenaklonjeni	.32** (90)	.18 (87)	.06 (84)	-.07 (81)
V20	Neugodno počutje ob čustveni bližini	.02 (87)	.34** (85)	.04 (82)	.24* (79)
V146	Spolnost brez ljubezni je OK	.12 (85)	.23* (83)	-.03 (80)	.15 (79)
V147	Občasni seks z različnimi partnerji	-.21 (83)	-.13 (81)	.10 (80)	.03 (75)
V148	Vdanost je pogoj za spolnost.	.00 (81)	.08 (81)	-.02 (76)	-.04 (80)
V149	Iščem partnerja za dolgotrajno razmerje.	-.15 (81)	.36** (77)	.02 (81)	.07 (80)
V150	Iščem partnerja za kratkotrajno razmerje.	-.10 (77)	.44** (82)	.01 (81)	.00 (77)
V176	Privlačenje drugih za kratkotrajno razmerje.	-.04 (82)	.29** (82)	-.04 (78)	.01 (51)
V177	Privlačenje drugih v kratkotrajno razmerje,	-.03 (82)	.21 (79)	-.00 (52)	.25* (79)
V178	če so v razmerju z nekom drugim.	.12 (79)	.12 (52)	-.07 (80)	.31** (77)
V179	Potencialna uspešnost privlačenja drugega,	.13 (53)	.23* (81)	.08 (78)	.08 (49)
V180	ki je v nekem drugem razmerju.	.07 (81)	-.08 (79)	.04 (48)	.11 (79)
V 181	Dejanska uspešnost privlačenja drugega, ki	.08 (79)	.09 (49)	-.21 (79)	-.06 (78)
V182	je v nekem drugem razmerju.	.09 (49)	-.01 (80)	-.09 (78)	-.13 (63)
V183	Poskusi nekoga drugega pridobiti vašega	-.06 (80)	.35** (79)	.07 (63)	
V184	partnerja za kratkotrajno razmerje.	.04 (79)	.27* (64)		
V185	Potencialna uspešnost drugega, da pridobi vašega partnerja. Dejanska uspešnost nekoga drugega, ki je skušal pridobiti vašega partnerja. Pogostost poskusov drugih, da vas pridobijo, ko ste v romantičnem razmerju z nekom.	-.09 (64)			

Opomba. V oklepajih je naveden pripadajoči numerus udeležencev v raziskavi; negativne in pozitivne korelacije imajo svoj pomen glede na uporabljene skale; v prvi koloni so oznake variabel iz vprašalnika. *, $p < .05$; **, $p < .01$

REZULTATI

S pozitivnejšim stališčem, da je čustvena bližina v odnosih prijetna se statistično pomembno ($p ?$ ali = .05) povezujejo:

- višja leta formalne izobrazbe,
- liberalnejša politična opredelitev,
- pozitivnejše stališče, da so drugi posameznikovi bližini nenaklonjeni,
- pozitivnejše stališče, da se posameznik dobro počuti brez čustvene bližine in
- z višjim sedanjim socialno-ekonomskim statusom.

S pozitivnejšim stališčem, da se posameznik ugodno počuti tudi brez čustvene bližine se statistično pomembno ($p ?$ ali = .05) povezuje:

- pozitivnejše stališče, da je čustvena bližina v odnosih prijetna,
- pozitivnejše stališče, da je spolnost brez ljubezni vredna (OK),
- z večjim uživanjem v občasnem seksu z različnimi partnerji,
- z večjo stopnjo angažiranosti pri iskanju partnerja za kratkotrajno razmerje,
- z večjo pogostostjo poskusov privlačenja drugih za kratkotrajno razmerje,
- z večjo pogostostjo poskusov privlačenja drugih v kratkotrajno razmerje, če so v razmerju z nekom drugim,

- z večjo pogostostjo poskusov nekoga drugega pridobiti posameznikovega partnerja za kratkotrajno razmerje,
- s pozitivnejšo oceno potencialne uspešnosti drugega, da posameznika pridobi za spolno razmerje,
- s pozitivnejšo oceno dejanske uspešnosti nekoga drugega, da posameznika pridobi za spolno razmerje.

S pozitivnejšim stališčem, da so drugi posameznikovi bližini nenaklonjeni se statistično pomembno ($p < .05$) povezuje:

- liberalnejša politična opredelitev,
- pozitivnejše stališče, da je čustvena bližina v odnosih prijetna in
- z bolj neugodnim počutjem ob čustveni bližini.

Z bolj neugodnim počutjem ob čustveni bližini se statistično pomembno ($p < .05$) povezuje:

- pozitivnejše stališče, da so drugi posameznikovi bližini nenaklonjeni,
- pozitivnejše stališče, da je za uživanje v spolnosti potrebna vdanost,
- večja pogostost poskusov nekoga drugega pridobiti posameznikovega partnerja za kratkotrajno razmerje in
- pozitivnejša ocena potencialne uspešnosti drugega, da pridobi posameznikovega partnerja.

Tabela 2: *Korelacije med obravnavanimi variablami*

	Čustvena bližina v odnosih je prijetna	Ugodno počutje brez čustvene bližine.	Drugi so moji bližini nenaklonjeni.	Neugodno počutje ob čustveni bližini.	Sumarni skor samo-spoštovanja.
v17 Čustvena bližina v odnosih je prijetna.	/				
v18 Ugodno počutje brez čustvene bližine.	-.07	/			
v19 Drugi so moji bližini nenaklonjeni.	.01	.15*	/		
v20 Neugodno počutje ob čustveni bližini.	-.23*	.22	.33*	/	
Se Sumarni skor samo-spoštovanja.	-.24*	.13*	.30*	.37*	/

Opis rezultatov:

Pozitivnejše stališče, da je čustvena bližina v odnosih prijetna se **statistično pomembno ($p < 0.05$) povezuje:**

- z manj neugodnim počutjem ob čustveni bližini,
- z višjim samospoštovanjem.

Bolj ugodno počutje brez čustvene bližine se statistično pomembno ($p < 0.05$) povezuje:

- s pozitivnejšim stališčem, da so drugi posameznikovi bližini nenaklonjeni,
- z nižjim samospoštovanjem.

Pozitivnejše stališče, da so drugi posameznikovi bližini nenaklonjeni, se statistično pomembno ($p < 0.05$) povezuje:

- z bolj neugodnim počutjem ob čustveni bližini,
- z nižjim samospoštovanjem.

Z bolj neugodnim počutjem ob čustveni bližini se statistično pomembno ($p < 0.05$) povezuje:

- nižje samospoštovanje.

LITERATURA

1. Brehm, S.S. (1992). *Intimate Relationships*. New York: McGraw-Hill.
2. Cugmas, Z. (2001). Nova spoznanja o vlogi staršev pri razvoju otrokove navezanosti. *Psihološka obzorja*, 2, 51-66.
3. Cugmas, Z. (2003). Navezanost je dinamičen sistem. *Psihološka obzorja*, 1, 85-102.
4. Gostečnik, C. (2001). *Poskusiva znova*. Ljubljana: Brat Frančišek: Frančiškanski družinski inštitut.
5. Musek, J. (1993). *Cilji, ideali in vrednote*. Musek, J., Znanstvena podoba osebnosti. Ljubljana: EDUCY d.o.o.
6. Musek, J. (1995). *Ljubezen, družina, vrednote*. Ljubljana: EDUCY.
7. Rijavec, M., Miljković, D. (2002). *Srce in ljubezen: psihologija ljubezni*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
8. Rus Makovec, M. (1997). Ljubezen iz postmoderne systemske (družinske) perspektive. P. Praper (Ur.) *Ljubezen: koncepti v psihoterapiji*. Ljubljana: Psihoterapevtska sekcija SZD in Sekcija za klinično psihologijo in psihoterapijo DPS.
9. Sorter, D. (1999). The Significance of Infant Attachment for Later Life and Adult Treatment. *Love and Attachment* (Ur. Tosone, C., Aiello, T), 175 – 188.
10. Tosone, C. (1999). Illusion, Disillusion, and Reality in Romantic Love. *Love and Attachment* (Ur. Tosone, C., Aiello, T), 3-25.